

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 23.

Ljubljana, 1. grudna 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Iz deželnega zbora kranjskega. — Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Književnost. — Naši dopisi. — Iz Ljubljane. — Iz ljubljanske okolice. — S Trate. — Društven vestnik. — Vestnik. — Razpisi ustanov. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Iz deželnega zbora kranjskega.

Visoki deželni zbor je obravnaval o sklepu vlanskega zasedanja gledé učnih knjig za slovenske ljudske in srednje šole. Ker je dotično poročilo deželnega odbora za naš list preobširno, podajamo v nastopnem iz njega samo to, kar se tiče slovenskih ljudsko-šolskih knjig. To poročilo slove:

Visoki deželni zbor!

V XL. seji dné 12. listopada 1889. l. se je naročilo deželnemu odboru, da o slovenskih učnih knjigah, katerih bi še trebalo za ljudske in srednje šole, v sporazumljenji s c. kr. deželnim šolskim svetom poroča deželnemu zboru v prihodnjem zasedanji ter stavi primerne nasvete.

Z dopisom dné 8. prosinca 1890. l. je torej prosil deželni odbor c. kr. deželni šolski svet, da mu naznani tiste učne knjige, katere je treba še izdati za slovenske ljudske in srednje šole. Na to je c. kr. deželni šol. svet z dopisom dné 14. vinotoka 1890. l., št. 1290 naznanil deželnemu odboru, da je bila na dan 9. in 10. vinotoka t. l. sklicana enkêtna ko-

misija, h katerej so bili povabljeni sledeči gospodje strokovnjaki: Okrajni šolski nadzornik prof. Francišek Levec, ravnatelj Andrej Praprotnik, ravnatelj Andrej Senekovič, ravnatelj Francišek Wiesthaler, okrajni šolski nadzorniki: prof. V. Zupančič, vadniški učitelj Ivan Tomšič in Andrej Žumer. Na podlagi poročila sestavljenega po profesorji Fr. Levci, katerega je predložil mestni šolski svet ljubljanski, zjediniła se je ta enkêta o nastopnih nasvetih:

„Za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih, oziroma meščanskih šol manjkajo berila in slovnica, za 6., 7. in 8. razred računice, knjige za zemljepisje, zgodovino, prirodopisje, naravoznanstvo, zemljepisni atlant in teorija k pevski knjigi. Te knjige pridobile bi se na sledeči način:

Prof. Levec izrazi pripravljenost, spisati slovnico in omenjena 3 berila in sicer berilo za 5. in 6. razred v dveh delih, potem za 7. in 8. razred z navodilom o pesništvu in slovstvu kot 3. del.

Na svetlo dati pa bi se mogle te knjige le s pomočjo deželnega odbora.

Računici se potrebuje 2 in sicer: a) peta računica za štiri- in petrazredne ljudske šole in b) peta računica za osemrazredne ljudske šole. Vrh tega še navodilo k računici.

Vadniški učitelj Tomšič je pripravljen posloveniti navedene 3 knjige vit. pl. Močnika.

Pri zalogi šolskih knjig izposloval naj bi se natisk teh knjig.

Zemljepisje za 6., 7., 8. razred ljudskih, oziroma meščanskih šol sestavlja po naznanilu okrajnega šolskega nadzornika Levca prof. Orožen. K stroškom tiska pripomogel naj bi deželni odbor.

Prof. Rutar priredil bi zgodovino po Gindeliju, učitelj Belé prirodoslovje po Pokornju, ravnatelj Senekovič pa naravoznanstvo. K stroškom tiska pripomogel naj bi deželni odbor.

Zemljepisna atlanta potrebuje se dva, mali za ljudske šole in veliki za srednje šole.

Prilicne Tramplerjeve atlante naj bi priredil prof. Rutar za slovenščino, zaradi natiska bi se bilo pogajati z državno tiskarno.

Dalje je omisliti za obrtne nadaljevalne šole: Obrtno pisje. Učitelj Funtek priporoča se od enkete za spisanje knjige sposobnega, k izdaji pa bi moral pripomoči deželni odbor.

Naznani se tudi, da se prva nemška slovnica in berilo za 3. razred, — spisali Žumer, Razinger, Praprotnik — ravno zdaj recenzirata, ter se bodeta potem na svitlo dali, dalje tudi 2. slovnica za 4. razred.

Istotako namerava se tudi izdaja prvega berila za jedno-, dvo- in trirazrednice po Razingerju in Žumru. Med tem časom dovoli naj se poraba prvega berila za štiri- in večrazredne šole, oziroma izposluje naj se to dovoljenje.

Končno se poudarja, da je knjige za veronauk pravilno spisati, sicer bi se naročitev novega natiska ne mogla priporočati.

Razpravljalo se je dalje tudi o slovenskem berilu na c. kr. učiteljski pripravnici, na realki in gimnazijah, istotako tudi o učnem načrtu slovenščine kot učnega predmeta na učiteljski pripravnici, višji realki in na gimnazijah v Novem Mestu in Kočevji, in slednjič o poučevanju nemščine na slovenskih oddelkih

gimnazij in višje realke ter so se opozorili člani učnega osebja, da naj v tej zadevi prvi stavijo nasvete.

Na podlagi teh enketnih sklepov priporoča torej c. kr. deželni šolski svet, da bi se za izdajo sledečih knjig dale podpore:

1. Berilo v treh oddelkih: a) za 5. razred ljudskih šol, b) za 6. in c) za 7. in 8. razred ljudskih šol. 2. Slovnica, 3. Zemljepis v 3. delih, 4. Zgodovina, 5. Naravopisje in 6. Naravoslovje za 6., 7. in 8. razred ljudskih šol. 7. Obrtno spisje za obrtne nadaljevalne šole.

Končno omenja c. kr. deželni šolski svet, da bi za slučaj, če bi dotične obravnave z zalogo šolskih knjig in s c. kr. državno tiskarno ne imele nikakega uspeha, treba bilo podpore tudi za nekatere teh knjig. Za knjige navedene pod točko 1. do 7. pa bi se zaradi majhnega števila šol, na katerih se rabijo take knjige, težko našel založnik brez podpore.

Kar se dalje tiče učnih knjig za slovenske ljudske šole, izdala jih je deloma zaloga c. kr. šolskih knjig na Dunaji deloma pa tudi drugi založniki. Vsled ukaza c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 9. rožnika 1883. l. št. 477, po katerem se je tudi na tri- in večrazrednih slovenskih ljudskih šolah uvedel slovenski jezik kot izključni učni jezik, nastala je samo-umevno tudi prememba v učnih knjigah, ker so se doslej nemške učne knjige v višjih razredih ljudskih šol polagoma morale nadomestiti s slovenskimi. Mestni šolski svet v Ljubljani je torej ustanovil in sklical že leta 1885. posebno enketo obstoječo iz profesorjev srednjih šol in ljudskih učiteljev, katera naj bi spisala slovenske učne knjige, kolikor jih manjka. Toda kmalu potem, ko je dala na svitlo „prvo nemško slovnico“, nehala je po malem s svojim delovanjem ter se razdružila. Med tem pa je postal v šolskem letu 1889/90. slovenski jezik učni jezik v petem razredu javnih ljudskih šol in zdaj se je pokazala neizogibna potreba, da se omislijo primerne učne knjige.

Po c. kr. deželnem šolskem svetu sklicana enketa strokovnjakov nasvetovala je torej, kakor že omenjeno, celo vrsto slovenskih

učnih knjig, katere naj bi ob enem služile kot učne knjige na meščanskih šolah. Ne manjka nam v naši deželi izvrstnih in izkušenih učiteljev, kateri bi gotovo drage volje prevzeli nalogo, da za naše ljudske in znanstvene meščanske šole preskrbijo potrebne učne knjige, imena spisateljev samih pa, katerim se misli izročiti delo, so nam porok, da bodo učne knjige v vsakem oziru ugajale najstrožjim zahtevam. Ker pa za zdaj ni misliti na to, da se bode teh knjig, ki so določene le za višje razrede, toliko spečalo, da bi se našel založnik, kateri bi jih hotel založiti brez vse druge podpore, in ker imajo vrh tega tudi spisatelji popolno pravico zahtevati plačilo za svoje delo, mogoče bi bilo izdati te knjige le s podporo iz deželnega zaklada, kakeršna se je svojočasno že tudi dovoljevala.

Knjige navedene pod točko 1.—7. utegnile bi obsegati kakih 180 tiskanih pol ter bi s honorarom vred trebalo za nje 7.000 do 8.000 gld. Da bi te knjige, kakor svojočasno latinsko slovnico in vaje prevzel deželni odbor v svojo zalogo, spojeno bi bilo, ker se jih bode veliko število natisnilo, s prevelikimi težavami. Misliti se more torej le na to, da se dotičnim založnikom dajo podpore, spisateljem pa bi se morali zagotoviti primerni honorari.

Za l. 1891. bi utegnilo zadostovati v to svrhu, če se dovoli vsota do 2.000 gld.

Visoki deželni zbor naj torej sklene:

1. Deželnemu odboru se naroča, da pri šolskih oblastvih dela na to, da se na slovenskih vzporednih razredih za grščino uvede slovenski učni jezik in polagoma tudi na višjih razredih gimnazij v Ljubljani in Novem Mestu za slovenske učence upelje slovenski učni jezik.

2. Deželni odbor se pooblašča, da založnikom potrebnih učnih knjig za 5., 6., 7. in 8. razred slovenskih ljudskih, oziroma meščanskih šol, potem obrtnih ljudskih nadaljevalnih in srednjih šol dovoljuje primerne podpore.

3. V to svrhu se dovoli za l. 1891. vsota 2.000 gld. iz deželnega zaklada.

O teh predlogih je poročal upravni odsek. V imeni deželnozborske manjšine je predlogom ugovarjal deželni odbornik dr. Schaffer. Pri glasovanju so se predlogi sprejeli proti glasovom manjšine. Ta ukrep visoke zbornice je za razvitje slovenske ljudske šole prevažen. V višjih razredih ljudske šole doslej ni bilo niti mogoče s slovenskim učnim jezikom poučevati, ker ni bilo knjig. Sedaj se vendar moremo nadejati, da s podporo vis. deželnega zbora že leta 1891. dobimo vsaj najpotrebnejše knjige in se bode s časom mogel po vseh razredih uvesti slovenski učni jezik.

O zemljepisnem pouku.

XII. Pridvižni zemljevidi (Relief-Karten).

Velevažni so kipotvorni ali plastični zemljevidi za početni pouk v zemljepisji, ali le izjemoma nahajamo take zemljevide v ljudskih šolah. Ne mislim pa s tem dragocenih pridvižnih zemljevidov, katerih si ne more omisliti vsaka šola radi velikih troškov. Tudi so navadno zemljevidi v premajhnem merilu izdelani za početni pouk in vsled tega za novince v tem predmetu premalo jasni. V velikem merilu izdelani pridvižni zemljevidi nam kažejo gorá in dolin naravno sliko in so boljši

od vseh drugih zemljevidov, ker se dajo na teh plastično upodobiti jako majhne oblike in višine, kar se ne dá doseči s samim črtkanjem.

Prav lepo izdelan in izvrstno učilo za zemljepisni pouk je Tirolske in Predarlske veliki pridvižni zemljevid, katerega je upodobil prof. Schuler v Inomostu na vrtu tamošnjega c. kr. učiteljišča. Veliki relief je izdelan z izredno skrbnostjo v merilu 1 m = 7,5 km in s posebnim ozirom na imenovanih dežel geologični sestav. Marljivi Lerget-

porer, fotograf na Bledu, izdelal je prav dobro pridvižni zemljevid „Grintavcev“ ali „kamniško-solčavskih planin“, kakor tudi pridvižni zemljevid Triglavskega pogorja, ki bi se vsekako dala uspešno uporabiti pri zemljepisnem pouku. Žal, da nimamo večjega pridvižnega zemljevida Kranjske kronovine, ki bi se dal uvesti v šole za razmerno nizko ceno. Kolikor meni znano imamo za Kranjsko poleg prej omenjenega samo nastopni relief: Pauliny: Relief-Karte der Umgebung von Adelsberg (merilo 1:72.000). Ta relief bi se dal uporabiti v šolah postojinskega okraja. Le redkokedaj imamo za šolski kraj primeren zemljevid, kajti posameznih listov specialnega zemljevida Avstro-Ogrske v merilu 1:75.000 ne moremo uporabiti na tej stopinji, ker nam za početni pouk preveč podajajo in vsled tega niso pregledni. Od „c. kr. vojno-zemljepisnega zavoda“ na Dunaji izdani vsekako izvrstni „okrajni zemljevidi“ tudi ne ustrezajo zemljepisnemu pouku na tej stopinji. Te vrste zemljevidi so pretežavni za početni pouk, ker imajo preveč podrobnostij in ker so zemlje razne oblike naznačene s črtkanjem, kar še ni umljivo 8 do 10 letnim otrokom. Tudi niso reke in ceste dovolj jasno narisane, da bi jih tudi razločno videli učenci v zadnjih klopéh. „Okrajni zemljevidi“ so pa velike važnosti za zemljepisni pouk v višjih razredih, ker podajo učencu precej popolno sliko domačega kraja. Velevažni so tudi „okrajni zemljevidi“ za učitelja, ker mu jako olajšujejo spoznanje domačega kraja in so mu izvrsten pripomoček, ako ima narisati za posebne potrebe svoje šole šolskega okoliša ali pa šolskega okraja zemljevid. Tudi „hipsometrični zemljevidi“ ne ugajajo početnemu zemljepisnemu pouku, ker so za novince v zemljepisji preveč zahomotani in se dajo tedaj uspešno uporabiti samo pri učencih, ki so že bolj napredovali v zemljepisji.

Že prej smo omenili, da si mora otrok pridobiti prve zemljepisne pojmove iz svojega opazovanja v prirodi in povdarjali smo posebno, kake važnosti so v tem oziru skupni izleti pod nadzorstvom učiteljevim. Učitelj pa se bode kmalu prepričal, da je učencem

težavno s hriba ali stolpa prav ceniti višino ali oddaljenost tudi bolj znanih točk šolskega okoliša. Navadno cenijo otroci prenizko, in ves okoliš vidi se jim v zmanjšanem merilu in ravno zategadelj pospešuje razgled s kake višine v otrocih razumevanje odnosne velikosti raznih predmetov. Dobro učilo bi tedaj bilo pri početnem zemljepisnem pouku z „odzgor-nje (ptičje) perspektive“ narisani zemljevid, kateri bi uspešno podpiral prve poskuse v zemljevida razumevanje.

Do sedaj naštetih pripomočkov pa primanjkuje veliki večini naših ljudskih šol in tudi ne bi povsem ustrezali učnim svrham v nižjih razredih. Ker tedaj primanjkuje v tem oziru primerne učila za nazorni pouk v zemljepisji, pomaga naj si učitelj sam, da se ogne tem nedostatkom. To se dá doseči s plastičnim kalúpom ali modelom. Tudi zabojček brez pokrova in vrečica, napolnjena s peskom, kar povsodi lahko dobimo, dá se časih uspešno vporabiti pri zemljepisnem pouku. S tem se dá lahko ponavljati marsikaj, kar je učitelj sam z otroki opazoval v prirodi. S peskom in zabojčkom pa tudi lahko pokažemo marsikatero zemeljsko obliko, katere ne najdemo v šolskem okoliši in katere tedaj otroci ne morejo poznati iz lastnega opazovanja.

Topografični ali krajepisni kalúp šolskega okoliša se bode dal izvrstno uporabiti pri početnem pouku v zemljepisji. Učitelj naj tedaj napravi šolskega okoliša kalúp od mokrega peska ali od ilovice. Ako hočemo izdelati kalúp od ilovice, narisati treba prej dotičnega kraja načrt na desko, katera bode novemu kalupu podlaga. Zatem zabijemo v načrta važnejih točkah igle ali tanke žreblje, katerih dolgost naj se ravna po dotične točke zemljepisni višini. Končno obložimo desko z vlažno ilovico, katera ima segati do ostí posameznih igel ali žrebljev.

Da bode ves kalúp bolj jasen in pregleden, treba bode posameznih točk višine višje napraviti nego vodoravni razteg. Samo tako se dá doseči, da se posamezne višine bolj odlikujejo nad bolj niskimi kraji. Seveda se tudi ne sme preveč pretiravati, da ne dobijo

učenci napčne nazore o kraja raznih razmerah. Tudi reke, jezera, ribnjaki, mesta glavne ceste in pota i. t. d. naznačijo se na kalúpu; imena se pa ne upišejo.

Pri pouku naj primerja učitelj okoliša kalúp z načrtom, in učenci bodo kmalo spoznali razliko med obema. Na kalúpu so izdelana vzvišena tla in gore v naravni obliki, česar ne najdemo v okoliša načrtu. Učenec tedaj že sprevidi, da je treba na načrtih in zemljevidih gorovje drugače risati, da nas vsaj spominja prirode. Učenec mora spoznati tudi kalúpa merilo, kar se doseže s tem, da meri n. pr. na kalúpu ljubljanskega okoliša nekatere gledé oddaljenosti od Ljubljane znane kraje. Sv. Vid n. pr. oddaljen je od Ljubljane na kalúpu $4\text{ cm} = 1\text{ km}$ ali pa $1\text{ cm} = \frac{1}{4}\text{ km} = 250\text{ m} = 25000\text{ cm}$. Približno tisto oddaljenost od Ljubljane imajo Ježica, Devica Marija v Polji i. dr. Primerjajo naj se pa tudi glede oddaljenosti različni kraji. Raz-

vidno je tedaj, da je ljubljanskega okoliša kalúp izdelan v merilu 1 : 25.000.

Ne more se zahtevati, da bi ljudskih šol učenci izdelovali pridvižne zemljevide. To se dá pa doseči tudi v nižjih razredih srednjih in strokovnih šol. Izdelati se dá relief tudi s pripomočjo hipsometričnega zemljevida dotične dežele na ta način, da izrežemo od popirnega testa posamezne višinske stopnje, katerih posamezne vrste prilepimo z drevesnim klejem jedno nad drugo. Popirja debelost, s katero naznačimo višino, ravnati se mora po hipsometričnega zemljevida merilu. Čim manjše dele deželá na ta način upodobimo, tem nazornejša in jasnejša bode slika. Tudi na ta način upodobljenja ne zahteva velike tehnične spretnosti. — Učenec naj se tako dolgo uči na kalúpu, da se privadi spoznavati istinito plastične oblike tudi na načrtih in zemljevidih.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

Janez Volčič r. 27. apr. 1825 v Gabrovem, vasi mestne župnije Loške, učil se v Škofji Loki, srednje šole zdelal nekaj v Novem Mestu, nekaj v Ljubljani, mašnik l. 1849, služil za duhovnega pomočnika malo v Loki in Dražgošah, l. 1850 v Šmarjeti, l. 1851 v Horjulu, 1855 v Semiču, 1858 spet v Šmarjeti, l. 1863 za župnika v Dragatušu, l. 1870 Podgradom, od l. 1875 v Šmarjeti, kjer je duhovni svetovalec u. 14. dec. 1887.

Slovenski pisati in popevati je jel v Horjulu, naslednik vrlemu L. Jeranu, vzbujevan zlasti po Danici, kjer se tudi nahajajo razni njegovi dopisi, mnogotere pesmice in pobožne razprave od l. 1852 do 1887. — Dopisi so največ o cerkvenih svečanostih p. iz Horjula, Semiča, Dragatuša, Šmarjete, z Dolenskega sploh itd. Na pr. l. 1852: „Slovesna vpeljava bratovšine živiga roženkranca v Horjulu“; l. 1853—6 o misijonarjih,

o zamurčeku Jožefu Krajnskem, o velikonočni spovedi (Juri Kobilar). Sveto leto pa peklenšak; o Šmarnicah, o katoliški družbi rokodelcev. L. 1858: Prevzvišeni knez in škof Anton Alojzij v Dragatušu in Suhoru; l. 1863 o tisučnici sv. Cirila in Metoda; l. 1878: Slovesno kronanje podobe Naše ljube Gospé presv. Serca v Šmarjeti itd. — Razprave bolj zanimive so na pr. l. 1854: Prečisto spočetje Marije Device. L. 1855: Hišna pridiga konec svetega leta. L. 1870: Sveti misijon na Dolenskem. L. 1875: Cvetlice, posvečene Naši ljubi Gospej presv. Serca (str. 2—146). L. 1879: Pas sv. Jožefa. — Pristrčni so njegovi spisi o sv. Jožefu od l. 1880 do 1887 z geslom: „Ite ad Joseph“ (I. Mojz. 41, 55), kjer priporoča sv. Jožefa (največ po Sendbote des h. Joseph v. Dr. Deckert) v posebno češčenje vsej družbi cloveški, vsem stanovom, v vseh potrebah, ka-

tere dni v vsakem mesecu, zlasti meseca marca z Vijolicami (kakor majnika Marijo s Šmarnicami), za hišnega patrona, po zgledu mnogih pobožnih duš, l. 1887 posebej rokodelcem z ozirom na sedanjo dobo. L. 1885 svetuje, naj bi se ustanovila bratovščina Matere Božje in sv. Jožefa za srečno zadnjo uro mej duhovniki, češ: „po naši smerti bo malokdo drugi dosti molil za nas, ako si sami tega ne preskerbimo, kakor nas žalostna skušnja uči (str. 44)“. — Izmed spomenic je zlasti ginljiva ona, ktero je zložil l. 1871 ranjkemu Janezu Škoficu, fajmoštru Suhorskemu, pa l. 1874 v imenu součencev (str. 368): „Solzica na grob preblegega součenca dr. Leona Vončina“.

Pesnice Volčičeve so sploh priproste, po lahkih napevih prav ljudske, na pr. Jezusu, v presv. Rešnjem Telesu, v sv. Obhajilu; Mariji, prečisti Devici, naši Materi in Kraljici („Tebi, Marija, o Mati premila . . ; Koga boš, o Kraljica! — Ti ljubiti jela . . ; Češena Kraljica! — Češena mi bod! . . ; O Marija, naša Mati! — Čez valove od nevihte gnane . . ; Žari se; Dan je že; Noč pride“). — Misijonarjem v slovo: „Z Bogam, vi, rojaki blagi“ itd.! — L. 1855: Prekletstvo (Filoteja 1853). Katoliška rokodelska družba. Grobni napisi za poskušnjo p. na grob device, mladenča, očeta in matere, na vsaki grob itd. — „Svete pesmi“, nabral s privoljenjem pesnikov, l. 1862 . . — „Sveti Hermagora“, slovenski apostelj, l. 1874. — „Petdeset zdihljejev k Mariji Devici, naši ljubi Gospelj presv. Serca“, l. 1875. — Mnogo se jih nahaja po molitvenih bukvicah njegovih. — Znamenita je popévka, katero je pod naslovom „Sveti Hermagora“ zložil po stari pripovedki součencem v spomin 25 letnice mašniške v Stari Loki o 900 letnici Matere fare. Po slovesnem I. Vvodu: „Oj lira oprášena, zbudi si! oteri svoj prah! — Napni in privij si umetno vse strune nové! . . Tej dvojni svečanosti pesmica moja prepeva, — Da mojega serca čut po domovini odmeva“ — kaže se razdelitev: II. Posvetba. III. Domovina (. . . „Sprednost, ktera tebe povzdiguje, — Sprednost, ki od nekđaj te slaví, — Vera je, ki tebe osrečuje,

— Sveta vera je, ki te časti . .“). IV. Slovenec. V. Oglej-Loka. VI. Preblažen mož (Hermagora). VII. Prikazen („Oj sedmica! ti prečudna si številka! . . Bog . . Sedem dob odločil našemu domovju). Vvod. Doba 1. Čas setve. 2. Čas roditeljske. 3. Čas učenštva. 4. Čas miru. 5. Čas britkosti. 6. Čas tolažbe. 7. Čas obupnosti. Sklep. (. . „Ne boj, ne plaši se nobene opovere, — Mogočna roka moja vedno je s teboj, — In ti (Hermagora) Sloveniji na veke boš zavetnik, — Naj tebi v vedno varstvo bodi izročena“)! VIII. Razdvoj (med Slovenci brati). IX. Nasprotnik. X. Molitev („Naš apostelj, sveti Hermagora! — Prosi, prosi za Slovenski rod! — Zgine urno naj nesloge mora . . . Da Slovencem sije doba nova, — Da je ena čeda, en pastir. — To se zgódi, zgódi! — To Slovencem bódi!“).

Šmarnice Marii Materi naši darovane, ali Počeševanje Matere Božje v mescu velikim travnu, nabral Janez Volčič, kaplan v Horjulu. Ljubljana 1855. 12. 214. — „Od počeševanja in posnemanja Matere Božje“ je v sedanjem veku sprelepo knjigo prvi spisal Fr. Baraga l. 1830 v Ljubljani (Jezičnik XXIII. str. 39). — Posebej za mesec maj pa je prvi po francoski poslovenil knjigo „Mesec Marije“ D. Trstenjak l. 1842 v Gradcu (Jezičn. XXVIII. str. 13). — Za njim je z duhovnim svojim pomočnikom jednako knjigo Slovencem poslovenil M. Stojan „Marije rožen cvet“ v Celovcu l. 1855 (Jezičn. XXIV. str. 39). — J. Volčiču pa gré hvala, da je taki knjigi prvi dal naslov „Šmarnice“. — L. 1857 je v ta namen z J. Kerčonom dal na svetlo „Lavretanske litanije“, razložene po najboljših virih za počeševanje Device Marije, zlasti v mescu velikem travnu. — „Nove Šmarnice“, Marii prečisti Devici darovane. Nabral J. Volčič l. 1860. 12. 190. II. 1867. — „Šmarnice naše ljube Gospé presv. Serca“. V Celovcu 1879. Še druge take „Šmarnice“ njegove z raznimi pobožnostmi za ude 3. reda sv. Frančiška ima priobčiti še Družba sv. Mohora.

„Žganju vojsko, slovo!“ Škodljivost žganja v pogovorih. Zbral in na svitlo dal

duhoven Ljubljanske škofije. V Ljubljani 1853. 8. 132. — To je bila prva knjižica, katero je spisal Janez Volčič še v Horjulu, ne brez zamere, da jo je leta 1860 ponujal v Danici str. 57: „Bukve zastoj, pa nekaj po verhu!“ — Koristna je knjiga, katero je l. 1874 na svitlo dala Družba sv. Mohora: „Domači zdravnik“. Kratek navod si zdravje vterditi in življenje podaljšati. — Velike pomembe pa je „Razlaganje keršanskega katoliškega Nauka“, katero je spisovati jel Janez Škofic, župnik Suhorski, ter dovršil iz raznih bukev in rokopisov Janez Volčič, župnik Podgrajski in Šmarješki (Ježičnik XXV str. 61), in „Življenje preblažene Device in Matere Marije in njenega prečistega ženina sv. Jožefa“, katero v X. snopiču popolnoma izdá prihodnje leto Družba sv. Mohora. — Koliko čislani pa so njegovi „Molitveniki“, vidi se najbolje iz tega, da so premnogi na svetlobi že v petem, šestem itd. natisu ter se jako razširjujejo mej ljudstvom slovenskim. „Menda je mili Bog meni to nalogo odločil, da Vam, ljubi moji Slovenci! pišem molitvene bukvice. In res ne vém in ne znam boljšega, zlasti v današnjih toliko zbeganih časih“, pravi Volčič sam v predgovoru „Misijskemu Spominu“ l. 1870.

Novice imajo le nekaj dopisov Volčičevih, na pr. l. 1853: Še nekaj o tem, kako delati kis iz sadja; l. 1854: Pesem verlih mlatičev (str. 240); l. 1855: Dopis iz Horjula o svetinjah na nebu; l. 1856: Dopis iz Semiča o toči itd. — Pesem: „Komu bom vstregel?“ v Novicah l. 1849 št. 5 s podpisom „...“ je baje tudi njegova; meni se vendar i po vsebini i po obliki i po dobi svoji dozdeva, da je J. Drobničeva (cf. Ježičnik XXIV str. 50—54), kateri je takrat skladal slične pesmice p. Kmeta svēt za zdravje in zadovoljnost. Kje so letos muhe? Pomagaj si, pa ti bo Bog pomagal itd. — J. Volčičeve pa so na pr. pesmice sē znakom J. V. v Koledarju za Slovence l. 1856. II. tečaj: Poglavitni grehi. Premislek. Zmešnjava. Ples. Svēt. — Tako je s celim podpisom Janez Volčič v Slovenskem Romarju l. 1858 II. tečaj priobčil

pesmico: „Benedicite Mariam — Hvalite Marijo“ (str. 3. 4).

Zgodovino Šmarješke fare. V spomin svojim faranom. Rudolfovo 1887. 8. 116. Tisk. J. Krajec. — To je poslednja knjiga, katero je spisal in založil Janez Volčič, katera je z njegovo podobo in s posebnim „Dodatkom“ o njegovem življenju in pisateljevanju na svetlo prišla po njegovi smrti. V njej je opisal nekoliko tudi svoje lastno delovanje. O tem je sam sodil dokaj skromno, kar je razodel J. Lebanu (Vid. Zvon 1888 str. 248—9). — „Nikar da bi me ti spravil v ‚Jezičnika‘; jaz nisem pisatelj, jaz sem le ‚Büchermacher‘“ — dejal je nekdanj smeja me ni sam. — Bil sem mu v Horjulu naslednik v duhovnem pastirstvu. Kar sem povedal nekdanj o Fr. Baragi, to veljá tudi o Volčiču. Slovijo med nami sedaj Vodnik, Prešern, Stritar, Gregorčič itd.; ali vendar — koliko njihovih poezij je razobčenih med prostim slovenskim ljudstvom; koliko je pa bukev p. Getzemani in Golgata, Misijski spomin, Sveta ura, Vert in Vertec nebeški, Šmarnice, Vijolice, Življenje prebl. D. in M. Marije in sv. Jožefa (v 48000 iztisih) itd., po katerih slovi in koristil bode Janez Volčič slovenskemu narodu!

Kakor Jakob Volčič — bodi opisan letos i Janez Volčič. Jako lepo sta oba rojaka Ločana obrnila svoje premoženje. Posamnih molitvenih in premišljevanjskih bukev nisem našteval, ker je storil to P. Florentin Hrovat v „Dodatku“ k Zgodovini Šmarješke fare; ker je brati to v Danici l. 1888 str. 106—124: „Poslednje delo pokojnega župnika J. Volčiča“ in str. 3—11: „Čertice o blagem ranjcem g. župniku J. Volčiču“ — in — ker priobči prihodnje leto Družba sv. Mohora s sliko tudi življenjepis njegov. Torej sklenem z besedami vrlega P. Florentina: „Naj služi ta dodatek v to, da spoznavamo in umémo ceniti prave domoljube. Prizadevajmo si pa tudi, da jih posnemamo vsak po svojem stanu in poklicu, svojemu narodu in sebi na časno blagostanje in večno izveličanje!“

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

XVIII. O ubožnih knjigah iz F. Temp-skyjeve zaloge.

Založna tiskarna F. Temp-skyjeva v Pragi daje 10% od prodanih knjih zastoj za uboge otroke. V to svrho ima vsaka knjiga pri-lepljen kupónj, s katerimi kuponi se more izkazati, koliko knjig se je kupilo. O dobitvi iz razdelitvi teh knjig za uboge razglaša vi-soki deželni šolski svet kranjski nastopni razpis:

Z. 1256.

L. Sch. R. Auf Grund der mit dem hohen Ministerial-Erlasse vom 15. Mai 1890, Z. 6103, gerichtet an den k. k. Landesschulrath für Böhmen, genehmigten Einrichtung, betreffend die Vertheilung der Armenbücher für Volks-schulen aus dem Verlage der Buchhandlung F. Temp-sky in Prag wird behufs der staat-lichen Controle dem k. k. Bezirksschulrath (dem Stadtschulrath) zur Darnachachtung und entsprechender weiterer Veranlassung Nachstehendes eröffnet:

Die Verlagshandlung F. Temp-sky gewährt, wie bisher für arme Schüler jener Volksschulen, an welchen Schulbücher ihres Verlages im Gebrauche stehen, Freixemplare im Aus-maße von 10% der zum Verkauf gelangten Bücher.

Behufs Ermittlung der Zahl der zu lie-fernden Freixemplare wird jedem zum Ver-kauf gelangenden Schulbuche ein Coupon bei-geheftet, worauf dessen Bestimmung gena-u bezeichnet ist.

Die Leitungen jener Schulen, an welchen Schulbücher Temp-sky'schen Verlages beim Unterrichte verwendet werden, sind fortan verhalten, die Coupons der von den Schülern

der betreffenden Schule gekauften Exemplare zu sammeln, dieselben bis gegen Ende des Solarjahres aufzubewahren und in der zweiten Hälfte des Dezember mittelst Berichtes unter Angabe der Zahl der gesammelten Scheine, an den vorgesetzten Bezirksschulrath (Stadt-schulrath) einzusenden.

Von diesem sind sodann alle übermittelten Scheine der Schulleitungen Ende Jänner eines jeden Jahres an die Verlagshandlung F. Temp-sky in Prag zu senden, welche die auf die Zahl der Coupons im Ausmaße von 10% entfallenden Freixemplare der betref-fenden Schulbücher portofrei an die k. k. Bezirksschulbehörde abliefern wird.

Die Vertheilung dieser Freixemplare ob-liegt der Bezirksschulbehörde, wobei aber nicht einfach die Zahl der abgelieferten Scheine, sondern die relativ größere oder kleinere Zahl armer Schulkinder zu berück-sichtigen ist. Die Gebarung mit diesen Ar-menbüchern an den einzelnen Schulen ist entsprechend zu überwachen.

Jährlich gegen Ende März ist über die Zahl der im abgelaufenen Jahre von den Schulleitungen des Bezirkes eingesendeten Coupons, sowie der von der Verlagshandlung Temp-sky abgelieferten Freixemplare und über die Art der verfügbaren Verwendung derselben ein summarischer Bericht anher zu erstatten.

Laibach am 1. September 1890.

Für den k. k. Landespräsidenten:

A. Schemerl.

An alle k. k. Bezirksschulräthe in Krain und den k. k. Stadtschulrath in Laibach.

Književnost.

Narodni koledar za leto 1891 izdal in založil Dragotin Hribar. Ljubljana 1890. Cena 50 kr. To je že tretji letnik tega koledarja, kateri je vsako leto popolnejši. Poleg koledarja, v katerem se rabijo slovenska mesečna imena, ima lična knjiga našete

razna oblastva, v naši stolici in deželi in sicer: po-litična, finančna in pravosodna; dalje učilišča, rud-niška oblastva, prometne zavode, cerkveno upravo, narodni zastop in deželne zavode, kmetijsko družbo, finančne zavode, trgovino in obrt, gasilna društva.

Navedene so vojaška oblastva na Kranjskem in vse drugo vojaštvo razvrščeno v pehoto, konjico, topništvo, itd. — Zabavni del nam podaje životopise dr. Jer. Zupane-a, Bož. Rajč-a, Janez Šubic-a in Iv. Dolinar-ja, vsacega teh vidimo tudi na podobi. — Razgled po

svetu nam opisuje važne dogodke; končno je še dolga vrsta oznanil, med katerimi se nam priporočajo tudi znane nemškutarske tvrdke, katerih naj bi se drugo leto vender v „Narodni koledar“ ne sprejemalo. To knjigo vsakteremu toplo priporočamo. F. T.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. (Ernestina Pribil-Kern †). Dekliška ljudska šola pri sv. Jakopu v Ljubljani je po kratki, mučni bolezni zgubila izvrstno učno moč, gospo Ernestino Kernovo. Pokojna je bila rojena v Ljubljani dne 12. prosinca 1854. l. Obiskovala je tukajšnjo samostansko šolo in sicer z jako dobrim uspehom. Dovršivša učiteljski izpit je bila imenovana 1871. l. za učiteljico. Službovala je najpred dve leti kot učiteljica in potem tudi kot nadučiteljica na dekliški šoli v Rudolfovem. Leta 1875. jo je imenoval visoki c. kr. deželni šolski svet podučiteljico in l. 1880. definitivno učiteljico na mestni dekliški šoli v Ljubljani. 19 let trudila se je tedaj pokojna na težavnem polji mladinske vzgoje ter si pridobila popolno priznanje svojih predstojnikov in ljubezen svojih učenk. Bila pa je tudi vselej ljubeznjiva koleginja. Toda pokojno je poleg prevelike pridnosti in spretnosti dičila še druga krepost, dičilo jo je zlasti dobro plemenito srce. Razumno je torej, da osemrazredna dekliška ljudska šola žalujoča pogreša umrlo gospo Ernestino Pribil-Kernovo. Naj v miru počiva! F. K.

Iz Ljubljane. Iz občnega zbora družbe sv. Cirila in Metoda. Konec.)

A žal! da uspeh dosedaj ni ugoden, kolikor se tiče skupička, ker družba si hoče zagotoviti le založnih in upravnih stroškov brez ozira na kak dobiček. Da bi to podjetje imelo še varnejšo podlago, neko glavnicu za izdavanje dobrih spisov, zaprosilo je vodstvo osobito iz tega obzira preslavni kranjski deželni zbor in veleslavni občinski svet deželnega stolnega mesta ljubljanskega. Ta dva visoka zastopa sta uslišala vodstveno prošnjo in slavni deželni odbor je naznanil, da je visoki deželni zbor družbi dovolil za leto 1890 podpore 1000 glđ. in slavni mestni magistrat, da je občinski svet v isto svrhu podelil 400 glđ. v dveh obrokih. Vodstvo se je potrdilvi prejem hvaležno zahvalilo visokima korporacijama, ki tako blagodušno podpirata kulturni razvoj naroda slovenskega. (Slava, slava!) — Knjižnica družbe sv. Cirila in Metoda je narasla od lanske skupščine za dva snopiča. IV. njen zvezek opisuje slovenski mladini „Junake“ skoro zgolj slovenskega pokolenja, može in žene, ki so se skazali junake ali junakinje ter so se borili in krv prelivali za „vero, dom, cesarja“.

V. zvezek je zagledal beli dan povodom odkritja spomenske plošče na rojstvenem domu vladike M. Ravnikarja, da se tudi naša mladina seznanj s tem

slovenskim pedagogom. Kritika se je v obče izrekla pohvalno. Ako vzamemo v poštev, da se je razpečalo in razširilo po Slovenskem od „Knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda“ I. zvezka krog 8000, od II. 5000, III. 2000, IV. 3000 in V. zvezka do 2000 izvodov — torej vkupno 20.000 izvodov, gospoda moja, smemo reči, da je družba — vkljub precej velikim denarnim žrtvam — dosegla lep uspeh, osobito če pomislimo, da se bodo — ker litera scripta manet — čitali njeni spisi, ko družbe več ne bo. Pri tej priliki si usoja vodstvo „Knjižnico družbe sv. Cirila in Metoda“ prav toplo priporočiti vsem načelnštvom, rodoljubom, duhovnikom, učiteljem, pisateljem itd. Ali zagleda več spisov beli dan, odvisno je od tega, kako se bodo razprodavali; s cela hvalne in zanimive tvarine takim zvezkom imam dosti v rokah.

Govoreč o svojih knjigah ne smemo zamolčati neljube stvari, ki jo je nevednost ali pa zlobnost podtaknila naši družbi. V uradnih odlokih visokih c. kr. deželnih šolskih svetov se namreč nahaja kot od vis. c. kr. ministerstva za uk prepovedana knjžica, ki se naj izloči iz šolskih knjižnic, tudi „Tisočletnica Metodova“ kot izdana po naši družbi. Sam Bog si ga vedi, kako je to nastalo, ker brošura ima na svojem čelu naznanjeno, kdo jo je spisal in kdo jo izdal — izšla pa je še predno je bila ustanovljena naša družba. (Čujte, čujte!) Istotako pa je tudi vis. c. kr. deželni šolski svet koroški prepovedal sploh vse spise, ki jih izdaja naša družba, torej tudi „Životopisa Nj. Veličanstva presvetlega cesarja in njegovega praočeta Rudolfa Habsburškega“. (Začudenje). V očigled temu je moralo vodstvo v spoštljivi spomenici vso zadevo pojasniti Nj. prevzvišenosti g. ministru za uk in bogočastje, katero je osebno blagovolil izročiti državni poslanec kanonik K. Klun. Slavna skupščina! Lahko si mislite, odkod vse to izvira in s kakimi težkočami se ima boriti vodstvo, da družba ne pride v zadrege. — Kdor take spise, kakoršne je vodstvo izdalo, smatra za nevarne slovenski mladini — on, če sicer razume slovensko — čitajoč noče razumevati slovenskih teženj, in če je rojen Slovenec — smelo trdimo — da ni več pravi Slovenec. (Istina!)

Iz Ljubljane. Razpis častnih daril. Da bi pospešila razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje „Matica Slovenska“ po določilih Jurčič-Tomšičeve ustanove 300 goldinarjev častnega darila dvema povestima slovenskima in to: a) 200 glđ. po-

vesti, obsezajoči najmenj 10 tiskovnih pól, in *b*) 100 gld. povesti, obsezajoči najmenj 5 tiskovnih pól.

Snov obeh povestima bodi zajeta iz zgodovine ali sploh iz življenja naroda slovenskega. Obe povesti morata biti pisani tako, da po obliki in vsebini svoji ustrezata umetniškim zakonom pripovedne književnosti ter poleg tega ugodita literarnim namenom „Maticе Slovenske“.

Pisatelj, kateremu se prisodi častno darilo iz novcev Jurčič-Tomšičeve ustanove, prejme vrhu tega za svojo povest še navadno pisateljsko nagrado, katere plačuje „Matica Slovenska“ po § 15. svojega pravilnega reda po 25—40 gld. za tiskovno pólo.

Rokopisi naj se brez pisateljevega imena pošiljajo odboru „Maticе Slovenske“ do **1. vinotoka 1891. l.** Pisateljovo ime naj se pridene rokopisu v zapečatenem listu, na katerem je zapisano dotično geslo.

Večkrat se je poudarjalo, da „Matica Slovenska“ podaja svojim članom premalo leposlovnega berila. S tem razpisom hoče Maticin odbor pokazati, da ga je resna briga, po vsi svoji moči pospeševati tudi razvoj leposlovne književnosti slovenske ter članom svojim podati v roko lepo zabavno knjigo. Zatorej se pa podpisani odbor tudi nadeje, da ga bodo pisatelji slovenski podpirali v njegovem trudu ter se častno odzvali njegovemu domoljubnemu pozivu.

V Ljubljani 31. vinotoka 1890.

Odbor „Maticе Slovenske“.

Poziv slovenskim pisateljem! Odbor „Maticе Slovenske“ se obrača do vseh rodoljubnih pisateljev slovenskih z iskreno prošnjo, da bi čim preje tem boljše poslali kaj primernih doneskov za prihodnji „Letopis“.

Kakor letos se bodo sprejemali tudi v prihodnjem letu samo izvirni znanstveni in znanstvenopoučni spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja; vendar je želeli, da bi častiti gospodje pisatelji svojim razpravam izbrali take predmete, ki ugajajo potrebam naroda slovenskega ter zaradi svoje splošne zanimivosti prijaajo večini Maticinih društvenikov.

Rokopisi naj se pošiljajo najpozneje do konca sušca 1891. l. predsedništvu „Maticе Slovenske“ v Ljubljani.

Po pravilih določena nagrada v „Letopis“ sprejetim spisom se bode izplačevala, kadar bode knjiga dotiskana.

V Ljubljani 31. vinotoka 1890.

V imeni „Maticе Slovenske“:

Prvomesnik:

Jožef Marn.

Odbornik:

Anton Bartel.

Iz okolice ljubljanske. Vesela novica, ki smo jo čitali po raznih časopisih, da je naš obče priljubljeni in spoštovani c. kr. okrajni glavar, gospod Ivan Mahkót, odlikovan od Njega Veličanstva presvetlega cesarja z naslovom in značajem vladnega svetnika, vradostila je tudi vse učiteljstvo ljub-

ljanskega šolskega okraja, katero že celih sedem let uživa srečo imeti toli priljubljenega in občespoštovanega gospoda okrajnega glavarja za svojega načelnika v šolskih stvaréh. Naš velečastiti gospod c. kr. vladni svetnik Ivan Mahkót pridobil si je v teku sedmih let s svojim pravičnim, prijaznim in nepristranskim delovanjem našo ljubezen in spoštovanje. Vselej, kadar koli je bilo treba učitelja bodi si poučiti ali posvariti ga, storil je naš gospod glavar kot dober oče ter delal vedno na to, da se izvršuje zakon in vzdrži dobra disciplina med učiteljstvom v okolici ljubljanski. Učiteljstvo našega šolskega okraja je častitalo že pisмено po svojem starosti Janezu Boršniku, gospodu c. kr. okrajnemu glavarju na njegovo odlikovanje ter ga prosilo, da bi tudi v prihodnje še žrtvoval svoje moči v prosep našega šolstva, kar bode tudi gotovo storil, ker ostane v svojem dosedanem delokrožji, kar nas učitelje okolice ljubljanske posebno veseli. Zatorej mu kličemo tudi v našem šolskem organu k njegovemu odlikovanju: „Bog nam ohrani in čuvaj velečastitega gosp. c. kr. vladnega svetnika Ivana Mahkota zdravega in čvrstega še na mnogaja leta v prosep in povzdigo našega šolstva.“

Jeden v imeni učiteljstva ljubljanske okolice.

S Trate. (Razne šolske stvari. Da šolski pouk srečno uspeva, potreba je zraven dobre volje in temeljite znanosti učiteljeve, da tudi roditelji pomorejo pri šolskem napredku svojih otrok, ako niso taki kakor v našem kraji, ki bolj skrbe za živino, kakor za nedolžno deco svojo. Nekateri, ki sami nič neznajo, mislijo, da so otroci le za domače delo, tedaj že skrbe, da taki otroci pozneje s šolo prično, kakor je po zakonu, pa tudi dobro pazijo, da neizgreše dvanajstega leta. V tej reči jim posebno na pete bije gospod župnik, ki jim v svojih govorih pri vsaki priliki poudarja krščansko dolžnost roditeljev do svojih otrok posebno kar se tiče šole in domače vzreje. Ta tudi kot načelnik krajnega šolskega sveta skrbi še posebno za razne šolske potrebe, kar je vidno iz vsakoletnega proračuna, ki znaša vsako leto okoli 170 gld. Da se s tem veliko za šolo oskrbi učil in drugih potrebeščin, mi ni treba poudarjati. V kakih dveh letih ne bo družih potreb, kakor zapisniki, bukvarna, drva, vzdrževanje šolskega poslopja in davki. Kar se predlaga, to se tudi sprejme, ker tudi drugi šolski svetovalci ne zavirajo. Posebna težava je še to, da so otroci s šestim letom še kaj majhni, slabotni in razven jezika kaj malo razviti. — Najbolj se napredek učencev spoznava po tem, koliko se krede v šoli porabi, to je, kako se vsakdanje naloge popravljajo. Ako bi ne imeli otroci kaj domačega šolskega dela, potem je precej kmet z besedo: „Saj se nič ne učé!“ Še posebno je to pri številjenji, kolikor več se računskih zvezkov porabi, toliko več bodo računjati znali in ako se jim kaj iz „Narodne šole“ zarad ubožčine ali zbog pridnosti podeli, potem se jim jezik zaveže govorečim: „Saj ti v šoli nič ne dajo!“ Skušati pa mora učitelj

pri vsi svoji dobri volji, da se darovana peresa, svinčniki, pisanke in risanke ne uporabljajo tako lepo in koristno, kakor lastna. Tudi tu mora človek skušati,

„da je dobrota sirota“. Dolgoletna skušnja uči, da kar se piše, to se naj bolj v spominu ohrani in človek toliko velja, kar v glavi ima. *L. Knižic — Trata.*

Društven vestnik.

Iz radovljiskega okraja. — Prvi koncert učiteljskega društva radovljiskega okraja vršil se je 19. listopada prav sijajno; udeležilo se ga je mnogo odličnega občinstva. Videlo se je pri tem koncertu, kako se zanimajo vsi stanovi za napredek šolstva, kajti počastili so nas s svojo navzočnostjo politični uradniki s preblagorodnim okrajnim glavarjem na čelu, zastopani so bili sodnijski, notarjatski in davkarski urad; pohvalno omeniti mi je duhovskega stanu, kateri se je v znatnem številu udeležil te produkcije. Opazil si župane, krajne šolske predsednike itd.; le jeden stan in to učiteljski stan nam oni večer ni delal časti, le jako malo jih je bilo prisotnih. To je žalostno! Opravičeni so vsekako gg. učitelji iz Bohinja radi prevelike oddaljenosti, zanimanje za našo stvar pokazali pa so vendar s tem, da so nam poslali telegram s nastopno vsebino: „Tovarišem, buditeljem narodne glasbe v prospeh šolstva krepki živeli!“ Medic. Rihtaršič, Andoljšek. — Večje udeležbe od strani učiteljstva pričakujemo gotovo pri drugem našem koncertu.

Nagovor predsednika, kratek a jedrnat, bil je z burno pohvalo sprejet. Zbori kakor tudi čveterospevo se peli izborna, in občinstvo je s viharnim ploskanjem pokazalo, kako se mu dopada dobro peta naša narodna pesem. Ugajala je posebno nova kompozicija „Občutki“, zbor s bariton solo od J. Aljaša. Gospod skladatelj pokazal nam je s to skladbo veliko nadarjenost v kompoziciji; priporočamo se mu, da nas večkrat s svojimi skladbami razveseli. — Solist, gospod Pianeecki moral je zbog izvrstnega prednašanja in sonornega glasu prvi pesmi še drugo „Nedved-ovo — Zvezdi“ dodati.

Slavnostni govornik, g. Podkrajšek je v proslavo imendana presvetle cesarile Elizabete sledeče prednašal:

Slavno občinstvo! Častita gospoda! V nezatni sobani, kjer čez leto in dan sedeva brezkrbna mladina, zbrali ste se danes v velikem številu, ter se odzvali vabilu našega mladega društva, ki je s tem prvim korakom v javnosti pokazalo svojo smer, idealno, kakor je tudi idealno in blagonosno stanovsko delovanje njegovih udov.

Ni še dolgo, odkar se je rodila misel, da se osnuje učiteljsko društvo za naš okraj, ni še dolgo, odkar je osnovalni odbor začel svoje delovanje in prav pred kratkim se je vršil v ravno teh prostorih prvi občni zbor mladega društva. ki je s prireditvijo prvega tega koncerta pokazalo svojo življensko moč, svojo energično voljo, obdržati se na površji.

Naše društvo goji blage namene. Podpirati hoče šolstvo materijalno, in to s tem načinom, da bode s čistimi doneski zabavnih in pevskih večerov, koncertov itd. vpisovalo šole tega okraja ustanovnim udom šolskega društva „Narodna šola“. To društvo, ki tako blagodejno deluje že toliko let v korist naše ljudske šole, dajalo bode potem našim šolam šolskega blaga, ki se bode delilo med ubogo deco.

Uboge šolarčke hočemo torej podpirati in tem načinom unemati tudi njihove roditelje, naš priprosti narod za ljudsko šolo, za šolo, ki teži po tem, da obražuje naš ljud, da mu blaži srce, da ga vsposablja za življenje v najširjem pomenu besede.

Ljudska šola nareja si pot v srce roditeljev skozi srea otroška. Velevažno je to načelo za naše razmere, ker izvira mržna do šole in učitelja čestokrat tudi iz prevelike ubožine.

Čim intenzivnejše bode torej naše delovanje, tem večji tudi uspehi pri pouku, tem večja ljubezen do šole — izvira vsega dobrega in koristnega.

Kolikega pomena in kolike koristi pa je za vsako državo v narodno gospodarskem in političnem obziru na zdravi ljudsko šolski podlagi izgojen narod, to ve nam povedati občna svetovna povestnica na vsakem listu, to veste ceniti pa tudi Vi, slavna gospoda, ki ste prihiteli v tolikem številu denašnji večer na ta prostor. Dejansko ste nam pripomogli izvrševati za- dačo, katero smo si zapisali na naš društveni prapor.

Slovenski ljudski učitelji smemo pa tudi ponosni biti na ta uspeh. Živa priča nam je, da je duh, ki prošinja nas, prodril v vse sloje človeške družbe, da ta duh narodne prosvete navdaje Vas in nas jednako močno.

To nam je pa tudi tešilo v svojem težavnem poslovanji. Zavest, da stoji na naši strani razumništvo, ki nas podpira v vsih naših težnjah, ki nam dejansko pomaga vresničevati naše namene, ta daje nam pogum da bodemo vstrajali do zadnjega dne življenja našega, delujoči za najblajši ideal človeštva, za njega izomiko.

Bili pa so časi, ko ljudski šoli ni bilo tako lahko izvrševati vzvišene te naloge, to je bil nje faktor, ljudski učitelj, prvi trpin ne le v šoli, temveč tudi izven šole.

Ni čuda, da je ljudstvo tavallo po temi, da ves priprosti narod ni vedel ničesa o dobrotah pametne vzgoje in pametnega pouka.

Toda obrnilo se je na bolje. Prišel je prevrat; prejšnji nazori o ljudski šoli in ljudskem učitelju so izginili, ostal je le spomin nanje, spomin, ki nas nav-

daja s tem večjo hvaležnostjo do onega, ki ga je provzročil.

Z državnim ljudsko-šolskim zakonom je dobila po našem prevzvišenem vladarji ljudska šola ono reformno, ki ji je bila po duhu časa potrebna in primerna.

Ljudskemu šolstvu je došla zaslomba od najvišjega mesta; od tam so dohajali ukazi, ki so doveli šolstvo in učiteljstvo do one stopinje, katero zavzema danes in učiteljstvo do one stopinje, katero zavzema danes in učiteljstvo do one stopinje, katero zavzema danes v življenju.

Ta stan, ponižan in teptan, ponosno se stanovam drugim družji. Te besede so pomenljive za vsacega ljudskega učitelja, pomenljive za učiteljska društva, današnje dobe.

Tudi odbor našega učiteljskega društva je uvaževal to. Svojo prvo veselico je priredil v proslavo imendne presvetle cesarice naše, zveste tovarišice vrhovnemu zaščitniku ljudskega šolstva.

Vsi narodi širne Avstrije tekmujejo dostojno poveljevat take eminentno patriotične praznike.

Saj je pa tudi blagost vse vladarske hiše tako velika, tako nedosežna, da ji ni jednake nikjer.

Lepšega povoda za to slavnost ni bilo, in tudi jaz ne bi mogel dostojneje završiti svojega govora, ne da bi se spomnil poleg Nje, katere imendan danes slavimo, tudi Njega, ki nam je ustvaril naš preporod.

Njega Veličanstvu presvetlemu cesarju Francišku Jožefu I. in Nje Veličanstvu presvetli cesarici Elizabeti zakličem torej trikratni: slava, slava, slava!

Zadnjo točko „Cesarka himna“ poslušalo je občinstvo stoji; pela se je prva in zadnja kitica.

Po koncertu je bila zabava v gostilni g. M. Klinar-ja. Prostorni salon je bil dokaj pretesen za toliko občinstva; vse je vrelo notri, da bi poslušalo še lepo petje učiteljev- pevcev. In res se je zapelo veliko krasnih zborov in četerospevov iz „Lavorike“. Čuli smo tudi več nabitnic; posebno naudušeno je govoril g. A. pl. Kappus iz Kamnegorice, poudarjajoč gorko zanimanje učiteljev za narodno pesem itd.

Drugi dan je imel odbor učiteljskega društva svojo sejo v Radovljici. G. blagajnik je naznanil, da je dal koncert nad 80 gld. čistega dohodka.*) Poslal se je ta znesek „Narodni šoli“ in vpisane so v stanovnim udom tega društva štiri po žrebu določene šole: Begunje, Breznica, Koroška Bela in Jesenice.

Odbor je sklenil, da bo vsak mesec dvakrat pevska skušnja in da se pred pustom priredi drugi koncert.

Ig. Rozman. — Mošnjé.

Iz kranjskega šolskega okraja. (Naše društvo). V 3. dan listopada t. l. je imelo učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj svojo skupščino v mestni dvorani v Kranji. Ob 10. uri dopoludne otvori predsednik g. L. Jelenc zborovanje. V svojem nagovoru poudarja, kako potrebno je učiteljstvo združnega delovanja v korist in za ugled svojega stanu

*) Častitamo na tem lepem uspehu! — *Uredn.*

ter v proseh ljudskega šolstva. Omenja zborovanja „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ v Celji. Pri tem zborovanju je bilo naše društvo zastopano po voljenih delegatih polnoštevilno. Obžaluje potem, da so se v zadnjem času brez uzoeka zopet pojavljali krivični napadi na slovensko učiteljstvo po načelu: Calumniare audacter, semper aliquid haeret. Da nam znani gospod doktor odrekuje patriotizem — nam slovenskim učiteljem — kateri kažemo pri vsakojaki priložnosti uzorno ljubezen do mile nam Avstrije in do preslavne cesarske rodovine, zato od naše strani samo pomilovanje. — Slednjč prosí g. predsednik društvenike, naj se vsi udeležujejo društvenega delovanja, neučitelji pa prijatelji šole naj nas blagoizvolijo podpirati v naših težnjah. Izmed podpornih udov je bil navzoč znani šolski prijatelj g. Jožef Kršič, za kar se mu predsednik najpristroneje zahvaljuje.

Druga točka dnevnega reda je bilo poročilo g. tajnika. Iz tega povzamemo, da je imelo društvo svojo prvo ustanovno skupščino dné 1. velikega travna t. l.; društveni odbor je imel dve seji, pri katerih je ukrepal o društvenih stvareh. Društvo šteje danes 41 udov, 3 podporne in 38 pravih.

Iz poročila gospoda blagajnika izvemo, da društvo materijelno dobro stoji, pričakovati pa je v prihodnje izdatnih stroškov. Obžaluje ob jednom, da nekateri učitelji našega okraja še vedno obračajo društvu hrbet. Pregledovalcem računov so bili voljeni gg.: Cvirn, Pezdíč in Kuhar.

Gospod pevovodja nasvetuje, naj društvo pristopi k „Glasbeni Matici“, naj kupi vse muzikalije, kar jih je izdal ta zavod ter naj si naroči pesmi Ludovika Kube „Slovanstvo v vseh spevih“. Proti temu nasvetu oglašil se je g. J. Pezdíč ter poudarja, da je že itak odbor okrajne učiteljske knjižnice sklenil kupiti nasvetovane muzikalije. Gospodje, kateri so pri omenjenem odboru, naj le delujejo na to, da se sklep tudi uresniči in društvo si bo izposojevalo ondi muzikalije. Čemu kupovati tu in tam, ker nam je treba štediti pri društvu osobito začetka. G. A. Likozar meni, da naj bi društvo „Gl. Matici“ vender le pristopilo, ker gre podpirati dobro stvar, a vender obvelja nasvet g. Pezdíča.

Šesta točka dnevnega reda je bilo poročilo g. M. Kosa „o okrajnih učiteljskih društvih“. Najprej dokazuje g. poročevalec, da so okrajna učiteljska društva oziroma njihove zaveze zidane na zdrav temelj ter da ima v prvi vrsti korist od njih narodno šolstvo. Saj je smoter okrajnih učiteljskih društev vzgoja in pouk, pripomočke temu ustvarja in vodi učiteljstvo po svojih društvih lože nego posameznik. Ker imajo okrajna učiteljska društva povsod takšen smoter ter se izkazujejo s takšnimi dejanji, v prid so človeštvu. Okrajna učiteljska društva so pa še posebej vesela prikazen za slovenski živelj. Koder se ta ustanovljajo s slovenskim društvenim jezikom, tam je še smeti živeti Slovincem. V dokaz temu navaja g. poročev-

valec žalostne razmere za Slovenstvo na Koroškem, Beneškem in Prekmurju na Ogrskem, kjer še ni nobenega učiteljskega društva s slovenskim društvenim jezikom. Število okrajnih učiteljskih društev je tudi merilo za izobraženost naroda. Torej v deželah, kjer posluje mnogo učiteljskih društev, nahaja se tudi mnogo ljudskih in drugih šol; koder je mnogo šol, uspeva gotovo izobraženost naroda. G. poročevalec kaže na Česko, kjer pokriva vso dežela gosta mreža učiteljskih društev. Nekaternikom ni vseč nobena stvar, podrl bi radi vse, a na prazno mesto zidali ničesar. Konča pa z vsklikom: „Delajmo, razumniki, da kmalu tudi naš priprost narod spozna resnico: šola in učiteljska društva so največji prijatelji in dobrotniki človeštva! Poročilo je bilo sprejeto z odobravanjem.

Pri posameznih nasvetih predlaga g. Luznar v imeni odbora: 1. skupščina naj sklene sprejeti v svoja pravila določbo, da društvo preskrbi umrlim društvenikom nagrobne spomenike; 2. § 34. društvenih pravil naj se toliko spremeni, da se bodo skupščine naznanjale društvenikom v „Učit. Tov.“, „Popotniku“ in v „Slovenskem Narodu“, le podpornim in častnim udom se pošiljajo posebna vabila; 3. skupščina naj voli poseben odsek 5 udov, kateri bo ocenjeval ter skupščini poročal o novih knjigah, obsezajočih pedagoško stroko in o knjizicah primernih za otroško knjižnico. Vse te nasvete je sprejela skupščina brez ugovora. V omenjeni odsek so bili voljeni gg.: A. Zumer, J. Pezdič, M. Kos, K. Benedik in gospdč. M. Sittig-ova.

Potem utemeljuje g. Fr. Luznar samostalni predlog: skupščina naj sklene naprositi „Zavezo slovenskih učiteljskih društev“, da bi dala pri prihodnjem svojem glavnem zborovanju v razgovor, bi li ne bilo unestno delovati na to, da bi se šolsko leto na ljudskih šolah po deželi začelo po velikonočnih počitnicah? G. predlagatelj poudarja, da morajo šestletni otroci začeti v šolo hoditi v jako neugodnem letnem času. Slaba pota, grdo vreme zadržuje jih doma, oni zamujajo početni pouk in posledica temu je, da zaostajajo za jedno leto, kar bi se ne zgodilo, ko bi začeli hoditi v šolo v bolj ugodnem letnem času — spomladi. Ta misel je pa tudi vkoreninena v priprostem ljudstvu,

kajti čuje se čestokrat: naš bo pa šele spomladi začel v šolo hoditi. Temu nasvetu je več gospodov ugovarjalo in skupščina ga je zavrgla.

Dalje utemeljuje g. L. Jelenec samostalni predlog, skupščina naj voli odsek 5 udov, kateremu bode nalog pretresovati, kako preskrbeti vse šole našega okraja z načrti šolskih okolišev ter o svojih ukrepih poročati prihodnji skupščini. G. predlagatelj omenja, da je pri letošnji učiteljski konferenciji poročal o metodi pri početnem zemljepisnem pouku na ljudski šoli ter poudarjal, da zahteva prava metodika, začetni zemljepisni pouk s šolsko sobo, preiti na šolsko poslopje in okoličico, na šolski okoliš ter tu pojasnjevati zemljepisne pojme. Obrisi šolske sobe in šolskega poslopja napravi si pač lahko vsak učitelj, a težje je narisati načrt šolskega okoliša. Stane dokaj truda in prizadene tudi stroškov. Takega načrta še nima nobena šola v našem okraju in vender je tak načrt jeden najvažnejših in najpotrebnejših učnih pripomočkov. Zato naj začne naše društvo izdajati te načrte zaporedoma za vse šole v šolskem okraju, ker bo inace še dokaj vode steklo po Savi, predno bo imela vsaka šola načrt svojega okoliša. Do zemljevida našega šolskega okraja pripomogel nam bode slav. c. kr. okrajni šolski svet, do omenjenih načrtov naj nam pripomore naše društvo. G. Režek meni, da naj bi se ne volil od-ek, ampak vsa stvar naj se prepusti odboru, s čemer se strinja tudi g. Jelenec.

Slednjič nasvetuje g. Jelenec: skupščina naj sklene poslati „Zavezi slovenskih učiteljskih društev“ najtoplejšo javno zahvalo na jednatem odgovoru dr. Mahničia neosnovanim in grdim napadom na slovensko učiteljstvo v „Rimskem Katoliku“, slavno uredništvo „Učit. Tov.“ pa naprositi tudi ponatisniti v celoti isti odgovor v jedni prihodnjih števil. Nasvet je bil jednoglasno sprejet z živahnim odobravanjem.

Na to so se vršile volitve v društveno vodstvo. Voljeni so gg.: A. Rozman, J. Režek, J. Pezdič, A. Kmet, Fr. Luznar, A. Likozar in L. Jelenec; delegatom k zborovanju „Zaveze“ pa gg.: J. Traven, J. Režek, Fr. Luznar, A. Likozar in L. Jelenec.

O 1/2 1 sklene g. predsednik skupščino s trikratnim živioklicem na presvetlega cesarja. —c.

Vestnik.

God presvetle cesarice se je dne 19. t. m. po vseh ljubljanskih šolah in po šolah na deželi slovesno praznoval s sv. mašo, pri kateri se je pela cesarska pesem. Ta dan je bil pouka prost.

Najvišja podpora. Presvetli cesar je podaril za zgradbo šolskega poslopja v šolski občini Lienfeld na Kočevskem vsoto 200 gl.

Najvišje odlikovanje. Presvetli cesar je podelil g. vladnemu svetniku Antonu Globočniku, nekdanjemu okrajnemu glavarju in predsedniku okrajnega

šolskega sveta v Postojni, povodom njegovega umirovljenja plemstvo.

Imenovanje. Gg. okrajni glavarji Felix Schaschel, Filip Zaplotnik, bivši predsednik okrajnega šolskega sveta v Kamniku in Ivan Mahkot, predsednik okrajnega šolskega sveta ljubljanske okolice, imenovani so vladnimi svetniki pri deželni vladi v Ljubljani.

Osobne vesti. Izprašan učiteljski kandidat g. Leopold Potrebni je dobil službo družega učitelja

v Veliki Dolini. — Tretjo učno moč v Planini nadomestuje č. g. kaplan Fr. Hiersche. — Gspđ. M. Sajovic, učiteljica v Mirni, pride na četrto učno mesto v Trebnje.

Obrtno-nadaljevalnim šolam na Kranjskem je deželni odbor za leto 1890. nakazal podpore iz deželne zaklada in sicer dobi Ljubljana 300 gld., Rudolfovo 300 gld., Kočevje 180 gld., Metlika 150 gld., Škofja Loka 150 gld., Kranj 150 gld., Trzič 120 gld., Kamnik 120 gld., Krško 100 gld., Radovljica 100 gld. in Postojna 80 gld.

Podpore za šolske vrte je kranjski deželni odbor dovolil iz deželno-kulturnega zaklada in sicer: za Borovnico 50 gld., za Vipavo 25 gld., za Podrago 30 gld., za Trboje 100 gld., nadalje se je podpora zagotovila za Dvor 60 gld., za Trnje 80 gld. in za Goče 100 gld.

Preizkušnja učne usposobljenosti pri izpraševalni komisiji v Ljubljani se je vršila od dne 10. do 14. listopada. K tej preizkušnji so se oglasili: Mihael Iglar, podučitelj na Zidanem Mostu (za meščanske šole); Jakob Ancelj, začasni učitelj v Mehovim; Stefan Birk, pomožni učitelj na Vrhopolji; Ivan Cvirn, začasni učitelj v Trziči; Jožef Hribar, nadomestni učitelj v Ljubljani; Jožef Korošec, začasni učitelj v Škočjanu pri Turjaku; Jožef Petkovek, začasni učitelj v Godoviči; Francišek Punčuh, začasni učitelj v Podkrajju; Karl Rožanec, začasni učitelj v Dol. Logatci; Alojzij Sezun, pomožni učitelj v Rovtah; Peter Sirc, začasni učitelj v Mengši; Teodor Schuller, začasni učitelj v Babnem Polju; Rudolf Završnik, začasni učitelj v Olsevu; nadalje Marija Iglar, podučiteljica na Zidanem Mostu; Amalija Koncilija, začasna učiteljica v Mirni Peči; Marija Kralj, začasna podučiteljica v Čadramu; za verouk: Avrelijan Kuzelka, učitelj v Trstu; za petje: Mihael Poklukar, učitelj v Starem Trgu; za slovenski učni jezik: Francišek Waldhaus, pomožni učitelj v Laškem Trgu; za francozi jezik: Hortenzija Gentile, Marija Pavlovič, Jadviga Reitz in Ana Ziakovsky.

Pismene naloge so bile nastopne: I. Za ljudske šole iz pedagogike: Wie kann der Lehrer die Bildung außerhalb der Schule fördern? — Iz slovenskega jezika: Kako naj šola goji čut blagovrnjave? — Iz matematike:

$$1. \left(\frac{1^2/3 - 1/4}{(1^2/2 - 1^2/4)} + \frac{8:1^2/3}{(2^2/5 - 1^2/2):1/4} + \frac{2^1/2 - 1^2/3}{1/3 - 2^1/2} \right) : \frac{2^2/3 - 1^2/5}{3^2/3 + 1/4} = ?$$

2. Trgovec kupi nekega blaga 756 kg. nečiste teže, tara se računi 10%; 100 kg čiste teže po 75.5 gld., stroškov 14.03 gld., senzarije $1/2\%$, provizije 2% ; a) koliko ga stane blago? b) koliko % ima dobička, ako iztrži za vsacih 100 kg po 87.45 gld.?

3. Der Cubikinhalt einer senkrechten 24 m hohen quadratischen Pyramide beträgt 1568 m³; wie groß ist ihre Oberfläche? — Iz realij: 1. Kako in kdaj je Koroško pripadlo presvetli hiši Habsburški? — 2. Krt (metodična obravnava). 3. Einrichtung und Gebrauch eines in der Volksschule verwendbaren physikalischen Apparates.

II. Za meščanske šole. Iz matematike: 1. Das Ausziehen der Quadratwuzel aus ganzen Zahlen ist den Schülern beizubringen. 2. Ein Capital von 1200 fl. steht auf Zinsszinsen zu 4% ; was wird daraus nach 36 Jahren? 3. Wie ist das Hauptbuch eingerichtet? 4. Was wird aus dem Bruche

$$\frac{x^2 - 5x + 6}{x^2 - 6x + 8} \text{ für } x = 2? = 5. \text{ Bei einem geraden}$$

Kreisegel misst die Erzeugende 5, der Halbmesser der Basis 3 Einheiten. Unter welchem Winkel ist die Mantelfläche des Kegels zur Grundfläche geneigt? Iz prirodoslovja: 1. Es ist das Wesen der magnetischen Declination und Inclination zu erklären. 2. Einrichtung und Gebrauch der Luftpumpe; was für Erscheinungen, Gesetze u. dgl. können mit derselben nachgewiesen und erklärt werden? 3. Kurze Abhandlung über die geistige Gährung und die geistigen Getränke. — Iz risanja: Ein vorgelegtes Modell ist mit Bezeichnung der Selbst- und Schlag-schatten und der Lichtstellen abzuzeichnen. — Iz lepopisja: Zu schreiben sind Sätze in deutscher und lateinischer Current- und in Rundschrift. — Iz pedagogike: Worin besteht das Wesen der formalen Bildung und wiefern wird dieselbe durch die Naturwissenschaften gefördert? — Sittliche Würdigung des Ehrtriebes und wie kann der Lehrer denselben als Motiv bei der Erziehung in der Schule benützen?

Izid preizkušnje: Razven jednega kandidata za meščanske šole in jednega za ljudske šole se je vsem pripoznala učna usposobljenost.

Višja slovenska dekliska šola v Ljubljani. Na podlagi večletnih posvetovanj, posebno na podlagi obravnave enkete, ki je bila dne 28. vel. srpana k deželnemu odboru sklicana, obravnaval je dne 11. listopada mestni zbor o ustanovitvi višje dekliske šole v Ljubljani. Pri glasovanju so se sprejeli z veliko večino nastopni predlogi: 1. Mesto Ljubljana prevzame dar g. Gorupa (deželno bolnico); 2. mesto Ljubljana se v slučaju, da dežela dovoli letnih 4000 gld. podpore, zaveže, v Ljubljani ustanoviti višjo deklisko šolo, kakor hitro pride poslopje deželne bolnice mestu v last; 3. mestnemu magistratu se naroča, da vse potrebno ukrene. — Izvedba tega sklepa je torej odvisna od Gorupove ponudbe glede nakupa poslopja deželne bolnice, katero namerava g. Gorup mestu v to svrhu prepustiti in od deželne podpore, katera pa se je za letos odbila. Pač pa je g. Gorup kupil deželno bolnico s pripadnim zemljiščem in bode prepustil bolniško poslopje mestu v šolski namen.

Glasbena matica. Ta narodni zavod vedno bolj napreduje. Gojenci se od leta do leta množijo, tako da je nastala potreba, da se učiteljstvo zopet za jednega učitelja pomnoži. O muzikalijah, ki jih je letos zavod na svetlo dal, smo v našem listu deloma že govorili. Dne 18. vinotoka je bil letošnji občni zbor, pri katerem se je obravnavalo razven običajnih točk tudi, v koliko bi ljudski učitelji pripomogli k zbiranju vseh narodnih pesmij, ker ravno učitelj je največ v dotiki s priprostim narodom in je kolikor toliko muzikalno naobražen. G. tovariš Malenšek naj nam bode vzgled kot učitelj-nabiratelj narodnih pesmij. Ob jednem opozorujemo g. tovariše, da delajo kolikor moči za zavod, bodisi da nabirajo narodno glasbeno blago, bodisi da nabirajo med svojimi znanci ude za to prekoristno društvo. V društven odbor so bili izvoljeni gg.: Francišek Ravnihar (predsednik), dr. vitez Bleiweis, Francišek Drenik, dr. Andrej Ferjančič, Anton Foerster, Ivan Krulce (blagajnik), dr. Danilo Majaron, Jožef Noll, Jožef Paternoster (tajnik), Anton Svetek, Vojteh Valenta, Ivan Vencajz, Andrej Žumer, Danilo Fajgelj, Simon Gregorčič, Anton Starec, Francišek Šuštersič in Janko Žirovnik.

Kranjska domača (hišna) obrtnija. O tej obrtniji piše dunajska „Ausstellungs-Zeitung“: Na Kranjskem se v loškem in kranjskem okraju že več nego 500 let obširno goji izdelovanje domačega platna. Še sedaj, ko domači izdelki trpe vsled konkurence z bombažem in fabriškimi izdelki, je tu mnogo do-

mačih tkalcev. Za domačo potrebo izdelajo kmetje platno povsod še sami. Gorenjska izdeluje belo in barvano trakovino kot domač izdelek posebne kakovosti.

Stara čiparska industrija v Idriji in okolici se je v zadnjih dveh desetletjih zelo povzdignila. Že v deželi se čipek mnogo razproda, ker nosijo žene in dekleta pokrivala s čipkami obrobjena. Po dunajski razstavi pa so našli izdelki te obrtnije novi pot in sedaj se teh čipek največ razproda na Dunaji. Od leta 1876. je v Idriji čipkarska šola, ki jo je ustanovilo kupčijsko ministerstvo, na kateri se posebno skrbi za dobre izdelke in nove vzorce. Število čipkaric je v dvajsetih letih naraslo od 1000 na 3000. Letni zaslužek je v tem času narasel od 30.000 gld. na 150.000 gld. Pri enormni konkurenciji znaša dnevni zaslužek jedne delavke 10 do 35 kr.

Deželna razstava v Ljubljani. Dne 13. kimovca 1892. l. bo preteklo 125 let, kar se je pod pokroviteljstvom grofa Henrika Auersperga v Ljubljani ustanovila kmetijska družba. Da se ta znameniti dan dostojno praznuje, sklenil je mnogobrojno občinski občni zbor c. kr. kmetijske družbe dne 30. vinotoka t. l. soglasno, da se l. 1892. priredi v Ljubljani kmetijska in obrtna deželna razstava ter je naročil centralnem odboru, da skrbi za potrebne priprave. Dragi tovariši, skrbimo in mislimo že sedaj na to, da bode v tej razstavi tudi šolsko vrtnarstvo in obrtnijsko šolstvo dostojno zastopano. Tu pokažimo, koliko sedajšnja šola in učiteljstvo stori v teh dveh strokah, ki sta eminentnega pomena za ljudsko blaginjo. Šolskih vrtoč se že nahaja mnogo lepo urejenih, obrtno-nadaljevalnih šol pa, ki so z ljudskimi šolami združene, je sedaj 10, katere mnogo svojih risarskih in pismenih izdelkov prirede za razstavo. Poleg samostojnih kmetijskih in obrtnih šol imamo še meščansko šolo v Krškem s kmetijskim značajem, ki gotovo tudi ne bode zaostala. Iz višje razvitih deklških ljudskih šol pa naj bi se razstavila ženska ročna dela.

Iz deželnih zborov. V tirolskem deželnem zboru se je sprejel predlog šolskega odseka, da se vladi naroča, da sestavi zakonske načrte glede šolskega nadzorstva, uravnave pravnih razmer učiteljev in vzdrževanja šole. V prvi vrsti pa se imajo izboljšati pravne razmere učiteljev, ki so v tej deželi v najslabšem položaju. — V gorenje-avstrijskem deželnem zboru sprejela se je resolucija glede konfesionalne šole. — Istotako se je sklenilo v deželnem zboru predarlškem. — V solnograškem deželnem zboru se je stavil predlog o preuredbi zakona o šolskem nadzorstvu, o katerem predlogu pa se je po peturni debati prešlo na dnevni red. — V češkem deželnem zboru se je sprejel predlog, po katerem se prenareja § 20. deželnega zakona od dne 19. grudnia 1876 in § 30. od dne 2. vel. travna 1886 tako-le: § 20. Plača učiteljev na meščanskih šolah iznaša brez razločka plačilne vrste 800 gld. Za učiteljstvo na meščanskih šolah v kr. glavnem mestu Pragi in v predmestjih pa iznaša letna plača 100 gld. več. — § 30. Služba podučiteljev na meščanskih šolah je 450 gld., na občnih ljudskih šolah prvih treh plačilnih vrst 400 gld., 4. plačilne vrste 350 gld.; v Pragi in predmestjih pa je plača vseh podučiteljev za 100 gld. višja. — V šlezjskem deželnem zboru se je obsirno obravnavalo o izboljšanji učiteljskih plač. V tej kronovini, ki je za polovico manjša od Kranjske, ki pa ima nekoliko več prebivalcev, so tri učiteljska, v katerih se izšla vsako leto preko 100 učiteljev. Vender pa je do 100 učiteljskih mest praznih ali z neizprašanimi učitelji zasedenih, ker so posebno za začetnike plače tako nizke, da si mladi učitelji raje iščejo služeb v drugih deželah. Drugi nedostatek pa je ta, da tam občine, oziroma župani učiteljstva izplačujejo plače. Ta nedostatek se bode odstranil in plače se bodo izboljšale v skupnem iznesku 24.000 gld. — V gališkem deželnem zboru se je sprejela resolucija, da se vlada naprosi, da za vse gališke srednje šole nastavi šolske zdravnike. — Tudi v štajerskem deželnem zboru se je obravnavalo o izboljšanji gmotnega stanu učiteljev, posebno jednorazredničarjev. Stroški za šolstvo so proračunjeni na 1.313.800 gld., samo iz goriškega ne čujemo o tem nič. Ali je res neutemeljeno, brezsrčno, in — recimo odkritosrčno — očitno sovražno postopanje „Soče“ za prejšnjega uredništva in pa „Rimskega katolika“ proti šoli in učiteljstvu na deželne poslance imel tak vpliv, da morejo preko upravičenih prošenj učiteljstva prestopiti na dnevni red? Da se te prošnje odstopijo deželnemu odboru, se je že v lani sklenilo!

Največji veleposestniki v Avstriji so: knez Schwarzenberg 801.600 ha (= $\frac{4}{5}$ kranjske dežele), knez Liechtenstein 180.000 ha, nadvojvoda Albrecht 119.268 ha, presvetli cesar 70.300 ha in nadškof olomuški 54.5000 ha.

Zlato in srebro. V Avstriji se je l. 1889. izkopalo 1306 q zlata v vrednosti 10.277.000 gld. in 139.466 q srebra v vrednosti 3.190.016 gld.

Zahvala. Slavno društvo „Narodna šola“ je naši šoli poslalo za malo novcev obilo šolskega blaga, za kar se pristrčno zahvaljuje *Ivan Rodič*, učitelj.

Št. Jurij pod Kumom dne 24. listopada 1890.

Zahvala. Letošnje počitnice so mi prinesle poleg ustmenih mnogo pismenih čestitanj roditeljev šolske mladine iz katinarske župnije, potem drugih prijateljev in pa prijateljsko mi udanih tovarišev gg. nadučiteljev, učiteljev in učiteljic iz Tržaške okolice, kateri so mi tudi prekrasno spomenico v Borštu pri Trstu izročili in pri kateri priložnosti so mi solze prav prijateljske hvaležnosti izvabile.

Ker pa ne morem vsakemu posebej pismo se zahvaljevati, kakor bi bila dolžnost in kakor bi sam rad, zato pa tukaj očitno prosim v „Učiteljskemu Tovarišu“, od pričetka izhajanja do danes meni jako cenjenemu listu, naj blagoizvoli tolmačiti mojo srčno zahvalo, posebno želim, da bi tudi vsi na prekrasni spomenici podpisani vrli voditelji, učitelji in učiteljice po preteklih 40 službenih letih pri šolstvu še kako leto meni jednako miren počitek uživali. Iz izvrstnih pohvalnih čestitek se kaže lep, blagi značaj trdnih šolskih močij.

Taka prekrasna spomenica, znamenje Vašega spoštovanja, poštovanja in kolegijalne udanosti priča, kakšno ljubezen imajo starejši kolegi do svojih sotrudnikov v tržaški okolici, katerim se tudi mladi naraščaj pridružuje, kateri se zaveda gesla: Vse za vero, domovino in cesarja.

Hvaležno se bodem takih spominjal in jih nikoli ne bodem pozabil.

Boršt 20. listopada 1890.

Josip Jančar,
umirovljen nadučitelj.

Razpis ustanov.

Št. 2608

d. š. sv. Bivši profesor in duhovnik Frančišek Metelko je v svoji oporoki od dne 1. vel. travna 1858 l. za šest selskih učiteljev na Kranjskem, ki se po izreku svojih predstojnih oblastev odlikujejo po nrvnosti, po vnetosti za svoj poklic, po skrbnem gojenju slovenskega jezika v ljudski šoli in po plemenitenju sadnega drevja, ustanovil šest daril v sedajšnjem znesku po 42 gld a. v.

V podelitev teh šest ustanov za leto 1889. in 1890. se s tem objavlja razpis do dne 10. grudna 1890 s pristavkom, da naj dotični tudeželni učitelji, ki imajo pravico do teh ustanov in nameravajo za nje prositi, v določenem času potem predstojnega okrajnega šolskega oblastva semkaj vložijo svoje primerno opremljene prošnje.

C. kr. deželni šolski svet v Ljubljani
dne 11. listopada 1890.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1182—1185.

okr. š. sv. V logaškem okraji je stalno popolniti: 1. Tretje učiteljsko mesto na trirazrednici v Dolenjem Logatci z letno plačo 400 gld.

2. Mesto učitelja in voditelja na jednorazredni šoli v Rovtah z letno plačo 400 gld. in s prostim stanovanjem.

3. Mesto učitelja in voditelja na jednorazredni šoli v Godoviči z letno plačo 400 gld. in s prostim stanovanjem.

4. Mesto učitelja in voditelja na jednorazredni šoli v Babnem Polji z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem.

Prošnje v predpisani obliki je vložiti pri tukajšnjem uradu do 8. grudna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatci
dne 20. listopada 1890.

V postojnskem šolskem okraji se razpisujejo za sledeče kraje učiteljske službe v stalno umeščenje:

1. Podkraj, jednorazrednica, letna plača 500 gl., opravilnina 30 gld. in prosto stanovanje.

2. Podraga, jednorazrednica, letna plača 400 gl., opravilnina 30 gld. in prosto stanovanje.

3. Vreme, dvorazrednica, drugo učiteljsko mesto s 400 gld. letne plače.

Pravilno opremljene prošnje za te službe naj se vlagajo do dne 10. grudna t. l. pri podpisanim uradu.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni
dne 20. listopada 1890.

Št. 1646.

okr. š. sv. Na trirazredni dekliški šoli v Kranji je stalno ali začasno popolniti mesto tretje učiteljice z dohodki IV. plačilne vrste.

Obrok za prošnje do dne 15. grudna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kranji
dne 27. listopada 1890.

Št. 1040.

okr. š. sv. Na štirirazrednici v Trebnjem je stalno ali začasno popolniti drugo učiteljsko mesto z letno plačo 400 gld.

Prošnje za to službo naj se predpisanim potem semkaj vložijo do dne 20. grudna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem
dne 26. listopada 1890.

Št. 1016.

okr. š. sv. Tretje učno mesto na štirirazrednici v Trebnjem z letno plačo 450 gld., drugo učno mesto na dvorazrednici v Mirni Peči z letno plačo 400 gld. in mesto učitelja in voditelja v Mehovem z letno plačo 400 gld., z opravilnino 30 gld. in prostim stanovanjem so stalno popolniti.

Obrok za prošnje do dne 8. grudna 1890.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem
dne 19. listopada 1890.

Št. 725.

okr. š. sv. V kamniškem šolskem okraji se razpisujeta v stalno nameščenje:

1. druga učiteljska služba na trirazrednici v Mengši z dohodki III. plačilnega razreda in

2. druga učiteljska služba na dvorazrednici v Dobu z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Obrok za prošnje do 5. grudna 1890.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku
dne 18. listopada 1890.

Št. 676.

m. š. sv. Na mestni osemrazredni dekliški ljudski šoli je popolniti mesto učiteljice z letno plačo 600 gld., eventualno mesto podučiteljice z letno plačo 500 gld.

Prošnje, katere morajo biti opremljene z vsemi potrebnimi prilogami, ker bi se sicer ne jemale v poštev, vlagati je do 30. listopada t. l. pri podpisanim šolskem oblastvu.

C. kr. mestni šolski svet Ljubljanski
dne 15. listopada 1890.

Št. 1519.

okr. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli v Šmarjeti je stalno ali začasno popolniti drugo učiteljsko mesto z letno plačo 450 gld.

Prosilci za to službo naj svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potem semkaj vložijo do 15. grudna t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem
dne 25. listopada 1890.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejema list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.